DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 17 januari 2008 *

I mål C-19/07,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Cour de cassation (Frankrike) genom beslut av den 19 december 2006, som inkom till domstolen den 23 januari 2007, i målet

Delägarna i dödsboet efter Paul Chevassus-Marche

mot

Groupe Danone,

Société Kro beer brands SA (BKSA),

Société Évian eaux minérales d'Évian SA (SAEME),

meddelar

* Rättegångsspråk: franska.

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann (referent) samt domarna A. Tizzano, A. Borg Barthet, M. Ilešič och E. Levits,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— delägarna i dödsboet efter Paul Chevassus-Marche, genom SCP Waquet, Farge et Hazan, avocats,

— Groupe Danone, Kro beer brands SA (BKSA) och Évian eaux minérales d'Évian SA (SAEME), genom SCP Célice, Blancpain et Soltner, avocats,

— Frankrikes regering, genom G. de Bergues och A.-L. During, båda i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom M. Lumma och A. Dittrich, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom H. Støvlbæk och A. Bordes, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 7.2 i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter (EGT L 382, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 150) (nedan kallat direktivet).

2 Frågan har uppkommit i ett mål mellan å ena sidan delägarna i dödsboet efter Paul Chevassus-Marche och å andra sidan bolagen Groupe Danone, Kro beer brands SA och Évian eaux minérales d'Évian SA rörande provision som nämnda bolag påstods vara skyldiga att betala till Paul Chevassus-Marche.

Tillämpliga bestämmelser

3 I artikel 1.2 i direktivet definieras handelsagent som ”en självständig agent med varaktig behörighet att förhandla om försäljning eller köp av varor för en annan persons räkning, här nedan kallad huvudman, eller att förhandla om och slutföra sådana affärsuppgörelser i huvudmannens namn och för dennes räkning”.

4 I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Huvudmannen skall handla plikttroget och redligt gentemot sin handelsagent.”

5 Artikel 7 i direktivet har följande lydelse:

”1. Handelsagenten skall ha rätt till provision på avtal som ingås under avtalstiden

a) i de fall då dessa träffats som ett resultat av hans medverkan, eller

b) i de fall då dessa ingås med tredje man, som han tidigare skaffat som kund för samma slags uppgörelser.

2. Handelsagenten skall även ha rätt till provision på avtal som ingås under avtalstiden

— antingen i de fall då han anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område eller en viss bestämd kundkrets,

— eller i de fall då han har ensamrätt till ett visst bestämt geografiskt område eller en viss bestämd kundkrets,

— och i de fall då affärsuppgörelsen har träffats med en kund som tillhör detta område eller denna grupp.

Medlemsstaterna skall i sin lagstiftning ta in endera av de möjligheter som anges i de båda strecksatserna ovan."

6 I artikel 10.1 och 10.2 i direktivet ges följande föreskrifter avseende uppkomsten av rätten till provision:

"1. Rätten till provision uppkommer så snart som och i den mån som följande omständigheter föreligger:

a) huvudmannen har fullföljt avtalet, eller

b) huvudmannen borde enligt sin överenskommelse med tredje man ha fullföljt avtalet, eller

c) tredje man har fullföljt avtalet.

2. Provisionen skall betalas ut senast vid den tidpunkt då tredje man har fullgjort eller borde ha fullgjort sin del av avtalet om huvudmannen hade fullgjort sin del av avtalet så som han borde."

7 I artikel 11.1 i direktivet ges följande föreskrifter om bortfall av rätten till provision:

"Rätten till provision kan bortfalla, endast om och i den mån som

— det har påvisats, att avtalet mellan tredje man och huvudmannen inte kommer att fullföljas, och

— denna omständighet beror på orsaker som huvudmannen inte kan klandras för."

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

8 BSN (numera Groupe Danone) slöt år 1987 ett avtal med Paul Chevassus-Marche, enligt vilket denne gavs ensamrätt att företräda BSN:s dotterbolag Brasseries Kronenbourg (numera Kro beer brands SA) och Évian eaux minérales d'Évian SA gentemot importörer, grossister och detaljister av bolagens produkter inom ett visst bestämt geografiskt område som omfattade öarna Mayotte och Réunion (fransk utomeuropeisk territoriell enhet respektive franskt utomeuropeiskt departement).

9 Efter avtalsförhållandets slut begärde Paul Chevassus-Marche ersättning med olika belopp från Groupe Danone och dess dotterbolag avseende bland annat provision för inköp som genomförts av två bolag som var etablerade inom hans geografiska område. Bolagen bestred betalningsansvar med uppgivande av att de berörda inköpen hade skett hos centrala inköpsorganisationer eller återförsäljare i det franska moderlandet, utom kontroll av Groupe Danone och dess dotterbolag och utan medverkan av Paul Chevassus-Marche.

10 Tribunal de commerce de Paris och Cour d'appel de Paris ogillade Paul Chevassus-Marches talan med yrkande om betalning av nämnda provision. Denne överklagade då till Cour de cassation. Efter det att Paul Chevassus-Marche hade avlidit inträdde dödsbodelägarna i rättegången i hans ställe.

11 Cour de cassation fann att en tolkning av artikel 7.2 i direktivet var nödvändig för att den skulle kunna döma i saken, och den beslutade följaktligen att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Skall artikel 7.2 i [direktivet] tolkas så, att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område har rätt till provision för det fall ett avtal ingås mellan en kund som tillhör detta område och en tredje man, utan att huvudmannen, direkt eller indirekt, medverkar i avtalet?”

Prövning av tolkningsfrågan

12 Den nationella domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 7.2 första strecksatsen i direktivet skall tolkas så, att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område har rätt till provision för avtal som har ingåtts mellan kunder som tillhör detta område och tredje man utan att huvudmannen direkt eller indirekt har medverkat därtill.

13 I dom av den 12 december 1996 i mål C-104/95, Kontogeorgas (REG 1996, s. I-6643), tolkade domstolen artikel 7 i direktivet i ett sammanhang som kännetecknades av att huvudmannen själv saluförde sina varor hos kunder som var etablerade i ett geografiskt område som huvudmannen hade anförtrott en handelsagent. Med avseende på frågan huruvida handelsagenten kunde kräva provision för avtal som ingåtts utan dennes medverkan fastslog domstolen, i punkt 16 i nämnda dom, att det enligt artikel 7 i direktivet föreligger en rätt till provision i två alternativa situationer. Artikel 7.1 tar sikte på en – tidigare eller nuvarande – aktivitet från handelsagentens sida, medan det i artikel 7.2 föreskrivs att handelsagenten skall avlönas för alla de affärsuppgörelser som har träffats inom ett visst område eller i förhållande till en viss bestämd grupp av personer utan att där nämns någon aktivitet från handelsagentens sida.

14 I den situation som var föremål för prövning i domen i det ovannämnda målet Kontogeorgas slog domstolen således fast att artikel 7.2 första strecksatsen i direktivet skall tolkas så, att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område har rätt till provision på avtal som har träffats med kunder som tillhör detta område, även då denne inte har medverkat därtill (domen i det ovannämnda målet Kontogeorgas, punkt 19).

15 Förevarande begäran om förhandsavgörande rör frågan huruvida denna tolkning också gäller i en sådan situation som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen, då de avtal om försäljning av varor som slutits med kunder inom det geografiska område som anförtrotts handelsagenten har slutits inte endast utan nämnda agents medverkan men även utan att huvudmannen direkt eller indirekt har medverkat därtill.

16 Såsom delägarna i dödsboet efter Paul Chevassus-Marche har gjort gällande avser artikel 7.2 i direktivet endast ”avtal som ingås under avtalstiden” och det krävs endast att avtalet ingåtts med en kund som tillhör ett geografiskt område eller en kundkrets som anförtrotts handelsagenten. Det krävs inte uttryckligen vare sig att handelsagenten eller huvudmannen medverkar.

17 Artikel 7.2 i direktivet skall emellertid tolkas tillsammans med artikel 10 i direktivet. I denna artikel anges de villkor som skall uppfyllas för att handelsagenten skall ha rätt till provision.

18 I artikel 10 i direktivet fastställs de omständigheter som medför att denna rätt uppkommer. I artikel 10.1 anges härvid tre alternativa omständigheter som, var och

en för sig, kan ge upphov till en rätt till provision. Rätten till provision uppkommer sålunda så snart som och i den mån som huvudmannen har fullföljt avtalet eller enligt sin överenskommelse med tredje man borde ha fullföljt avtalet, eller så snart som och i den mån som tredje man har fullföljt avtalet. I artikel 10.2 i direktivet preciseras att provisionen skall betalas ut senast vid den tidpunkt då tredje man har fullgjort eller borde ha fullgjort sin del av avtalet om huvudmannen hade fullgjort sin del av avtalet så som han borde.

19 Det framgår av en samlad bedömning av artikel 10.1 och 10.2 i direktivet att handelsagentens rätt till provision uppkommer antingen när huvudmannen har eller borde ha fullgjort sina skyldigheter eller när den tredje man som inte är part i agenturavtalet, det vill säga kunden, har eller borde ha fullgjort sina skyldigheter. Huvudmannens deltagande i de avtal för vilka handelsagenten kan kräva provision är oundgängligt i samtliga dessa fall.

20 Denna tolkning av artikel 10 i direktivet bekräftas av lydelsen av artikel 11.1 i nämnda direktiv. I artikel 11.1 föreskrivs att rätten till provision kan bortfalla endast om och i den mån som det har påvisats att avtalet mellan tredje man och huvudmannen inte kommer att fullföljas och denna omständighet beror på orsaker som huvudmannen inte kan klandras för. Denna enda grund för bortfall av rätten till provision, vilken medför ett krav på att det skall föreligga två omständigheter som båda uttryckligen rör huvudmannen, visar vikten av den sistnämndes roll för att det skall föreligga en rätt till provision.

21 Det framgår således av en jämförelse mellan artiklarna 7.2, 10.1, 10.2 och 11.1 i direktivet att en handelsagent kan kräva provision med anledning av ett avtal endast i den mån som huvudmannen direkt eller indirekt har medverkat i detta avtals ingående.

22 Det ankommer på den nationella domstolen att avgöra huruvida den med hjälp av de uppgifter som den förfogar över, vilka skall bedömas med beaktande av syftet att skydda handelsagenter, vilket är ett av direktivets mål (dom av den 30 april 1998 i mål C-215/97, Bellone, REG 1998, s. I-2191, punkt 13, av den 9 november 2000 i mål C-381/98, Ingmar, REG 2000, s. I-9305, punkt 20, och av den 23 mars 2006 i mål C-465/04, Honyvem Informazioni Commerciali, REG 2006, s. I-2879, punkt 19), och med beaktande av den skyldighet att handla plikttroget och redligt som åligger huvudmannen enligt artikel 4 i direktivet, kan fastställa om sådan medverkan har förekommit, oavsett om det rör sig om medverkan av rättslig natur, exempelvis genom en representant, eller om faktisk medverkan.

23 Mot bakgrund av det ovan anförda skall frågan besvaras på följande sätt. Artikel 7.2 första strecksatsen i direktivet skall tolkas så, att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område inte har rätt till provision för avtal som har ingåtts mellan kunder som tillhör detta område och tredje man utan att huvudmannen direkt eller indirekt har medverkat därtill.

Rättegångskostnader

24 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 7.2 första strecksatsen i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter skall tolkas så, att en handelsagent som har anförtrotts ett visst bestämt geografiskt område inte har rätt till provision för avtal som har ingåtts mellan kunder som tillhör detta område och tredje man utan att huvudmannen direkt eller indirekt har medverkat därtill.

Underskrifter